

יום	יום לחודש	יום מוה"ר	ליקוטי הלכות	מסנה ברוך	כוכבי אור	שולחן ערוך
שבת	ל'	ע"ה:	רס"ג	חזרה	קע"ט קפ	ע"ב-ב-ג
א	א'	ע"ו:	רס"ד	ס"ו:	קפ"א קפב	ע"ג-ג-ד
ב	ב'	ע"ז:	רס"ה	ס"ז:	קפ"ב קפג	ע"ד-ד-ה
ג	ג'	ע"ח:	רס"ו	ס"ח:	קפ"ג קפד	ע"ה-ה-ו
ד	ד'	ע"ט:	רס"ז	ס"ט:	קפ"ד קפה	ע"ו-ו-ז
ה	ה'	ע"י:	רס"ח	ס"י:	קפ"ה קפז	ע"ז-ז-ח
ו	ו'	ע"כ:	רס"ט	חזרה	קפ"ז קפז	ע"ח-ח-ט

בקרני אור

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

448 | פרשת מקץ | ל' כסליו תשפ"ו

דבר המערכת

"חנוכה לשון חינוך, בחינת חנוך לנער על פי דרכו"

(ליקוטי הלכות, ברכת המזון ד, יא).

חנוכה, זמן המלחמה ביוון - שכפרו בחכמתם הטמאה בתורה הקדושה והכריחו את ישראל להתנתק ממקור מים חיים לחצוב להם בארות נשברים אשר לא יכילו המים - הוא גם הזמן להתחדש ולהתחזק בביצור חומות החינוך הטהור, שלדאבון לב טומאת יוון שבימינו נלחמת בכל כוחה להבקיע חומה קדושה זו שבה תלוי כל עתידנו הרוחני. בגזירות מגזירות שונות הם מכריחים להכניס לימודים טמאים וזרים בבתי התורה והשיבות, בידעם היטב ש"אם אין אדם גדיים אין תישים ואם אין קטנים אין גדולים" (ירושלמי, סנהדרין נא).

ועלינו להשיב מלחמה שעה, לעורר רחמים על ידי הודאה ותפילה, שיעשו לנו נסים בזמן הזה כבימים ההם. כי על גזירה זו "שיהיו ח"ו ישראל מוכרחים ללמד בניהם חכמות ולשונות" אמר רבינו הקדוש: ש"צריכים לגזור תענית ולצוק ולזעוק להשם יתברך יותר מעל כל הגזרות, כי גזירה זאת היא צרה גדולה מכל הצרות ורעות שבעולם, כי על ידי זה ח"ו מעבירים על דת לגמרי" (חיי מוה"ר ת"י), ואמר: "אוי ואבוי שאין אנו חושבים כלל בשביל בנינו ודורותינו איך להצילם ממים הזדונים הרעים האלה הרוצים לשטוף את העולם ח"ו, שהם דרכי הלימודים הרעים של חכמות ולשונות ופילוסופיה המתפשטים עכשיו בעוונותינו הרבים" (שם).

יבורכו מן השמים העוסקים בצרכי ציבור באמונה דקהילתנו, שארגנו "כינוסי חינוך" לאברכי קהילתנו בירושלים ובית שמש בימי החנוכה הקדושים, ללמוד וללבוש דרכי החינוך על פי התורה, ללא שום שינוי וזיוז כלשהוא מהדרך המסורה לנו מסיני.

תקותינו שמעט מן האור ידחה הרבה מן החושך, ובכח פך השמן הטהור שנותר לפליטה מאורו של אותו זקן דקדושה יתפשט אור האמת והאמונה בכל העולם כולו, לתקן עולם במלכות שד-י והארץ תאיר מכבודו יתברך מהרה.

העורכים

פניני אור

אמרות מהורות מרביה"ק ותלמידיו

קְשֶׁשָׁה פַּעַם רַבִּי אֶבְרָהָם שְׁטֶרְנֶהָרַץ ז"ל לַעֲתֹקְתָּ בִּשְׁבַת חֲנֻכָּה בְּמִירוֹן, הִלֵּךְ וְטָבַל בַּמִּקְוֶה הַסְּמוּךְ לְצִיּוֹן, אָף שֶׁמִּיָּמָיו הָיוּ קָרִים בֵּיתָה, שֶׁאֶפְלוּ אֶ"שׁ הַצְּעִירִים לֹא יָכְלוּ לְהִכָּנֵס וְלִטְבֵּל בּוֹ. וּבְהִבָּחִינוּ בְּתַמְהִיט אֶ"שׁ בְּמִקְשָׁהוּ זֶה, עָנָה וְאָמַר "לְחַלֵּי הַמִּשְׁרָת אֶת הַמֶּלֶךְ אֵין תִּרְצִישִׁי!"

(שיח שרפי קודש)

על נאמנותנו מוֹדִים לָךְ

לאביו יקר מאד בעיני אביו ובעיני ה' יתברך, מחמת שעל ידי זה הוא מתחנך בעבודת ה' יתברך. כך גם אצל האדם שאם אמנם הוא גדול בשנים אך מצוי בקטנות הדעת, שיש לייקר אצלו שוב ושוב כל נקודה טובה וכל תנועה של התקרבות לטוב, על אף שכל השאר עדיין כל כך לוקה בחסר. ולהרגיל את עצמו להודות על נקודות טובות אלו ולהביט על החסר הטמון בהם. וכך יתרגל האדם להתקרב יותר ויותר, ויאמין בעצמו, ויצעק אל ה' עד שיזכה לגדלות הנפש וגאולתה השלימה. זהו דרך החינוך והכניסה לעבודת ה' של כל אחד ואחד.

ואף אנו נאמר לאור דברים אלו, שגם בעבודת ההודאה עצמה יש להתחנך כבחינוך הקטן; על אף שבדאי יש לרצות ולכסוף להודות בכל לב ונפש, שיתקיים בנו 'אודה ה' בכל לבבי' ו'כל עצמותי תאמרה ה' מי כמוך', אבל כאשר עדיין אנו מצויים בקטנות הנפש, והעצבות שולטת כל כך על כל שרעפי הלב, וההודאה רחוקה מאתנו כל כך - צריכים אנו להתחנך ולשמוח בכל נקודת הודאה או רצון להודאה ובכל מילה של הודאה ובכל התאמצות לנסות לרצות להודות, ולהודות על זה בעצמו שזכינו לנקודת הודאה, וכפי שתיקנו לנו חז"ל (סוטה מ.) לומר ב'מודים דרבנן': "מודים אנחנו לך - על שאנו מודים לך", ופירש רש"י: "על שאנו מודים לך - על שנתת בלבנו להיות דבוקים בך ומודים לך". ככל שנתעצם בהודאה זו ונשמח על תיבה אחת או תנועה אחת של צד הודאה, כן תגדל ותתעצם ההודאה לקיים בנו 'הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך' באופן שנוכל לצאת ממצרי נפשנו ולהכיר בטובתו של מקום ולשמוח בו, ולהתעצם בחסדו וטובו, עדי נשוב בתשובה שלמה לפניו.

אם תמצא לומר, הרי חכמת יון היא המתנגדת לקדושת חינוך זה. טומאת יון שמהותה היא החקירה על פי השכל האנושי, הגיעה למסקנה שח"ו לא יתכן שהש"ת ישיגח על העולם השפל ושיקבל תענוג מאדם שפל המקיים מצוותיו (ראה בליקוטי הלכות, משא ומתן ד', אות ג' ו"ד). השכל האנושי לא יכול להכיל זאת, ואומרים 'שה' יתברך גדול ונעלה ומרומם ונשגב כל כך עד שאי אפשר לצייר בדעתו' שה' יתברך ישיגח בזה העולם בהשגחה פרטית, ועל ידי זה כופרים בבנה כולה תהליך זה. ואם הם כופרים בכלליות הקשר שבין הבורא הגדול והנורא והאדם השפל, הרי שבדאי הם מכחישים את הקשר והאהבה והתענוג שיש לו מאדם שפל, שגם חטא ונפל כל כך ועבודתו רחוקה כל כך משלימותו.

ודווקא בחנוכה, בה אנו לוחמים ביון, אנו עוסקים בתורה והודאה על כל נקודה ונקודה טובה שחטף גם מי שרוחק כל כך משלימות. כי אנו מאמינים בני מאמינים שהש"ת עיניו צופיות בכל הארץ ומקבל תענוג גדול מעבודתנו ועשייתנו הפעוטה, "ואף על פי שאי אפשר לנו להבין זאת בדעתנו, אנו מסלקים דעתנו ומאמינים בזה באמונה לבד. כי זה עיקר שלימות הדעת לצמצם הדעת ולהבין ולהשכיל שאי אפשר להבין דרכיו והנהגותיו יתברך ולסמוך על האמונה לבד כמו שמסרו לנו אבותינו הקדושים" (שם).

נדמה לו שהכין עצמו לחנוכה, ניסה ללמוד ולהתבודד ולהתפלל להארת חנוכה, קיווה לקבל איזה הרגש בעבודת ההודאה שריבנו הקדוש כל כך מפליג בעוצם מעלתה. אך לדאבון לב לבו נשאר אטום, ניסה לברך קצת יותר בכוונה ולומר 'פסוקי דזמרה' ממעט התעוררות, קיווה שב'על הנסים' או ב'הלל' יתעורר הלב מקפאונו, אבל הכל נשאר כמעט קפוא לגמרי. המילים יצאו מהפה במין יבשות וקורות, חלפו ליד אזניו ולא נקלטו בעומק הלב פנימה. במשך תפילה שלימה הצליח לעורר את כונת הלב אולי בפסוק אחד או שניים, אבל לא לכך ציפה...

'חנוכה' מלשון 'חינוך'. פשוטן של דברים, שבימים אלו חינוך מחדש את עבודת המזבח והמקדש שחוללו בידי היונים הרשעים, אבל רבי נתן (ליקוטי הלכות, כלאי בהמה ד, ט) מוצא כדרכו לימוד מופלא גם לעבודת ה' הפרטית של כל אחד בדרך חינוכו לעבודה.

כל כניסת האדם לעבודת ה' היא בכח ההודאה, כי "לפי מה שעובר על כל אחד ואחד כפי מה שידע בנפשו ריבוי היסורים והצרות מתאוות היצר הרע ומהפרנסה וכו' ורומנא ליצלן מעתה, בוודאי היה קשה להתקיים עד שיזכה שיהיה איש כשר כראוי שזהו בחינת גאולה שלימה. ועל כן באמת, כמה וכמה התחילו ונפלו, כי לא יכלו לסבול מרייות הכבדות של העל דבר". טיבה של גלות וצרות הגוף והנפש שמעקמים את הלב לחשוב מחשבות ייאוש שכבר אבדה תקוה ואז גם מתרפים מתפילה על העתיד שרק על ידי יכולים להיגאל. ורק דבר אחד יכול להחזיק את האדם שימשיך להתפלל ולצוק עד זיכה לגאולתו השלמה: כאשר יתאמץ לזכור את כל חלקי הטוב שה' זיכה אותו על אף ריחוקו העצום ועל אף שהוא החייב והפושע במעשיו, ואז יראה עין בעין ש"אין אדם אפילו הגרוע שבגרועים שאין הקדוש ברוך הוא גומל עמו חסדים נפלאים בכל יום, ואם ירצה להסתכל, יראה הרבה בעיניו, ויזכור את עצמו היטב כמה מעלות טובות למקום עליו".

זוהי עבודת ההודאה של חנוכה: להתבונן היטב אלו מתנות עצומות נשגבות נפלאות ונוראות העניק לו ה' יתברך תוך כדי שפלותו, כי הלא בוודאי גם הוא זכה לכמה וכמה מצוות ונקודות טובות שאין נאבדות לעולם, ומי ישער את עוצם שְׁוֹנֵם המופלא עד בלי די של אותן נקודות "כי אין כל העולם כולו עם כל תאוותיו ויסוריו והבלי ודאי כנגד נקודה אחת של מצוה אחת שכל אחד מישראל זוכה בכל יום" (שם), המתנות הללו צריכות לתת חיזוק עצום כי עדיין ה' רוצה בו "ועל ידי זה יתחנך לצעוק ולהתפלל לה' יתברך תמיד, בבחינת 'מודה על העבר וצועק לעתיד לבוא'. ועל ידי זה יזכה סוף כל סוף לגאולה שלימה, לשוב לה' יתברך באמת".

עבודה זו - מבאר שם רבי נתן - היא ממש כמו החינוך לקטן, ועל כן חנוכה מלשון חינוך. "כמו שמחנכים את הקטן שיאמר איזה ברכה ויהיה לבוש בציצית, וכן כל שאר ענייני חנוך הקטנים שהוא מצוה גדולה מאד, אף על פי שהקטן עושה אחר כך מעשה נערות וקטנות, אף על פי כן, כל תנועה ותנועה שהוא מצית

אימתי לומדים לפני התפילה?

שאלה:

בשבוע שעבר כתבתם מאמר נפלא אודות הזהירות שלא לאַחַר את התפילה אחר זמן ק"ש ותפילה. ורציתי לשאול: הרי ידוע מה שהפליגו הצדיקים בגודל מעלת והכרח ההכנה לתפילה ע"י לימוד התורה, וכי אין הכנה זו מצדיקה איחור התפילה במעט?

תשובה:

אחי יקירי, הט אצנך ושמע:

עיקר זמן הלימוד שלפני התפילה הוא מחצות הלילה עד זמן הנחת טלית ותפילין, כשעה לפני הנץ החמה. ותיכף בהגיע תחילת זמן תפילה, באשמורת הבוקר, יש לעמוד ולהתפלל. וכאזהרת רבינו: "צריך להזדרז להתפלל תמיד בבוקר השכם, ותיכף שיתחיל להאיר היום יתפלל תיכף בלי איחור, ולא ילמד עוד!" (ליקוטי עצות, תפילה צא).

ועל אחת כמה וכמה שאין לעבור על זמן ק"ש ותפילה. וכמסופר על הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זיע"א: "אמר לאדם אחד שהתנצל לפניו שאינו יכול להתפלל בהשכמה מפני שהוא לומד קודם התפילה, ואמר לו דאיתא בגמרא 'איזהו עם הארץ כל שאינו קורא קריאת שמע שחרית וערבית', אם כן כיון שאתה עם הארץ, שאתה עובר קריאת שמע, מה לך ללמוד?! כך אמר על דרך הלצה" (אמרי פנחס, שער ג, אות פג).

וגם אם לימודו עָרַב עליו בשעה זו, עליו להתאפק ולהשתעבד לתורת ה'...

ודברים נפלאים ונכוחים כתב בזה, בספר "שוועת צדיקים" (חיברו רבי יונה אייזיק ניימאן ז"ל בשנת תרס"ו בעיר פיעטקוב יצ"ו, וז"ל מחדש בשנת תשע"ד ע"י מכון שועת עתירה) ונעתיק מעט מלשונו המתוק:

"ויש אשר מתחכמים לדעתם לעבור זמן תפילה יען קודם התפילה מתוקה מְשָׁנָתָם מאד, ואם אך לא ילמדו קודם התפילה לא ילמדו עוד, ותפילה דרבנן ותלמוד תורה דאורייתא. וטעות הוא בידם.

הלא רבנן עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה, כי אם אך יתפלל אדם בזמנו ויקרא קריאת שמע בכל יום בזמנו, ואז אף אם לא ילמוד כלל רק יחזיק ידי לומדי תורה לבד, גם הוא בכלל ישראל כשר וישר. אבל אם אך יזיד אחד חלילה שלא יקרא קריאת שמע או לא יתפלל יום אחד או תפילה אחת חלילה, ואף אם הוא ילמוד יומם ולילה, וילמוד לאחרים, הרי הוא כמו שיצא מן הדת כולו חלילה, ויפסול לעדות ולשבועה, וירחקו ממנו כל עדת ישראל כמו מאיש מומר ומשומד חלילה, ואין לימודו כלום, כמבואר בשם הרה"ר אליעזר מווארמיאז בעל התוספות ז"ל, הכי אומרים לו לאדם חטא חטא קל, בשביל שתזכה במצוה רבה וגדולה, כמו האם נתיר לאדם לעבור על השבות איסור טלטול מדבריהם, לטלטל כסף רב בשבת, בכדי שיהיה לו כסף הרבה, לעשות

עמהם מצוות רבות ומעשים גדולים!?

כן הוא בנידון דידן; איך הותרה לו לעבור על זמן קריאת שמע וברכותיה ותפילת אבות, בכדי ללמוד הרבה? האם ירצה השם באלה? הלא הוא בכלל הלומד ואינו מקיים, ואמרו חז"ל עליו 'הלומד ואינו מקיים מוטב שנהפכה לו שלייתו על פניו', ו'האומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו', 'לא המדרש הוא העקר אלא המעשה', 'גדול התלמוד שמביא לידי מעשה'. אבל אם לא מביא לידי מעשה, אין התלמוד גדול אצלו חלילה, ומוטב שלא יצא לאויר העולם כלל, ולא ראה מאורות מימיו" (שוועת צדיקים, חתימת הספר).

ועליו לחקור היטב מהיכן נובעת מתיקות זו בלימוד התורה דווקא בשעת התפילה... שכן: "מדבריו נראה בעליל כי באמת עבירה הוא ללמוד בשעת זמן התפילה, יען היצר הרע מניח להם ללמוד אז בהתמדה גדולה וחשק נפלא, ולא אחר כן, ואם כן הוא מסתמא מ'מים גנובים' ימתקו ולחם סתרים יונעם'. כמו שאמרו חכמי המוסר כי זאת הוא סימן גדול ומובהק, שהיצר המסית והמדיח ימתיק את האיסור וימרר את ההיתר, ודבר כשר וישר ישלך בו חמת פתנים להיות מר לשונו.

ולכן אחי ורעי הזיהרו בזה מאד מאד, וצאו מן ההרגל השווא והכזב. כי זה כלל כל האדם, שלא להלך בעבודת השם ותורתו בהתבוננות וחכמות אנושי מאומה, רק בתמימות לבד, ולעשות כמו שציוו עלינו חכמי הש"ס והשולחן ערוך, כי המה התורה, ודרכם לבד הוא דרך סלולה, ואז נלך במישור במסלול הבטוח והישר" (שם).

פניני התחזקות והתעוררות

שנערכו ונעבדו מתוך אוצרות שיהותנו של הגר"מ שכטער שליט"א

שביבי אור

גודל מעלת ההודאה ב'מאה ברכות'

נקבל על עצמנו בלב ונפש – ברכות ככוונה

הנה הדבר מקובל מאז ומקדם, שכל אדם, מלבד מה שהוא מקיים את כל מצוות הבורא כדת וכדין, מן הראוי שיבחר לעצמו ענין טוב מסוים ולהשקיע בו ביותר את כוחותיו וחלבו ודמו, כל אחד וענין מיוחד השייך לו.

אמנם מהיכן שמתחילים הוא טוב ויפה, כי הרי בקדושה כל דבר כלול מכל התורה כולה, וכל דבר טוב שעושים בשלמות הוא פותח שערים רבים של השפעות טובות ומבורכות. ובמיוחד אם הוא דבק בענין מיוחד השייך לו והקרוב לשרשו (ובמדרש גם מובא שכל אחד רץ לשרשו בעת מצוקה).

וגם אצל הצדיקים אנו מוצאים ענין זה, שכל צדיק יש לו את הנקודה המיוחדת שלו שבאמצעותה הגיע לכל מעלותיו; משה רבינו ע"ה ע"י עניות, אברהם אבינו ע"י חסד, וכיוצא בזה, כל צדיק וצדיק ועניינו המיוחד בקדושה, שעל ידו נפתחו לו כל שערי הקדושה.

ומה טוב ומה יאה שכל אחד יקבל על עצמו כדבר טוב מיוחד, שאת ברכותיו והודאותיו להקדוש ברוך יקפיד לומר ככוונה, והוא דבר קל מאד שאפשר להגיע על ידו לטובה מרובה עד אין סוף, ועל ידו יושפעו עליו חסדים טובים כהנה וכהנה, כהבטחת חז"ל, וכמובא בכל הספה"ק.

חבל על הברכות שלא ילכו לאיבוד

באמריקע, בטרם הופיע בהדר גאווה הרה"ק מסאטמאר זי"ע, האירה דמותו של הצדיק רבי אברהם חיים לוינ זצ"ל שנקרא "המלאך", סביבו נתקבצה קבוצת עובדי ה' שהיו מכונים "המלאכים". הוא פתח בית חינוך לתשב"ד על תורת הקודש, ללא שפת המדינה, ופעל להנהיג לבוש חרדי באמריקע.

למרות היותם מועטים בלב אמריקע הגדולה, היתה זו עדה קדושה מאד בהנהגת רבם הצדיק.

פעם אחת פגשתי ביהודי שאביו היה מתלמידי המלאך, שבילדותו היה מוליכו לשולחנותיו הטהורים בסעודה שלישית וכדומה. ביקשתי ממנו שיאמר לי דבר-מה שבעצמו שמע מפי המלאך. והלה סיפר:

היה זה בסעודה שלישית של שבת קודש, כאשר לפתע פנה המלאך ואמר: בכיסי נמצא דבר כזה שלא היה מתחילת הבריאה של ששת ימי בראשית, וכן לא יהיה עד סוף שית אלפי שנים. הוא מופיע פעם אחת בבריאה ולא יהיה ממנו עוד. דבר מיוחד ונפלא כזה נמצא עמי. המלאך הרחיב אודות נדירותו המופלגה של הדבר שנמצא אצלו. והכל פערו פיהם והטו אזנם לשמוע במה המדובר. לתמייהתם הוציא פרי, תפוח נאה, והראה אותו לקהל הנרגש העומד ומצפה למראה עיניו, ואמר בקול נרגש: פרי זה לא היה מעולם ולא יהיה לעולם! התבוננו וראו, הקב"ה ברא אותו רק לזמן זה בלבד, ומה קורה עם פרי זה, יהודי חוטפו ובוועלו ללא ברכה או שזרק ברכה חטופה מפיו ונמצא מאבדו לעד ולנצח נצחים. געוואלד! היכולים אנו להעלות על דעתנו את הפגיעה הנוראה בו כביכול, אשר ברא פרי במטרה אחת ויחידה שיתגדל כבודו ע"י, וראו מה נעשה עמו - סיים המלאך.

כמה צדקו דבריו. לפנינו נמצאים הרבה פירות מיני מאכלים ומעדנים כדי להמליכו ית' עליהם - מטרת בריאתם, ובעבודה קלה, באמירת ברכה כדבעי, אפשר להביאם למטרתם.

זה כמאמר רבינו, שע"י אמונה זכה וטהורה אזי גם ע"י עבודות פשוטות זוכים להתקרב אליו ולהרגיש קרבת אלקים.

עתה בימי החנוכה הללו, שכל כולם הם "ימי הודאה" כלשון רבינו, היא הזדמנות נפלאה לחנך את עצמנו ולהתחדש בענין זה של להודות ולהלל להש"ת, לעשות ברכה כיאות - "שהכל נהיה בדברו", "בורא נפשות" ו"אשר יצר" וכו' - ככוונה ובפשטות גמורה, להמליך את הקב"ה עלינו ועל כל הדברים הגשמיים שהקב"ה מעניק לנו מידו הרחבה והמלאה בחן ובחסד וברחמים. והיא קרבת אלקים גדולה ונפלאה מאד שאין למעלה ממנו.

ובזוה"ק מובא שהאדם המברך את הש"ת בכוונה, ובכלל זה בעת שהוא מהללו בהילולים בתפילה, עליו נאמר "כי מכבדי אכבד", כביכול הוא נקרא מכבד את הקב"ה - אתה נמצא בעולם הזה, בחושך של הסתר פנים ומודה לי, ומכיר בטובתי.

ועוד מפליג הזוהר וכותב: כשאדם אומר ברכה ככוונה הרי זה כאילו מביא מנחה טהורה לבית המקדש. וכאשר בולעים וחוטפים ברכה, מגבירים את הדינים הקשים ח"ו.

הבה ונעשה חשבון נפשנו; כמה זמן עולה לנו ברכה אחת, וכמה הוא ההבדל בין ברכה ככוונה לברכה שלא ככוונה... ההבדל בין אמירת כל המאה ברכות שבכל יום ככוונה לאמירתם בלא כוונה אינו אלא ברגעים ספורים בלבד, בין שלושה לארבעה רגעים למעל"ע. ומה גדול ועצום הרווח בזה.

הנה בטור נפסק שאמנם רק בברכה הראשונה בתפילת י"ח מערכת הכוונה, עם כל זאת גם בשאר הברכות ישתדל לפחות לכוון בחתימת כל ברכה באמירת "ברוך אתה ה' - כלומר, ברוך אתה ה' הנותן רפואה וחיים וגשמי-ברכה ועוד. ואין לך סגולה בדוקה להשפעה מבורכת ומרובה של כל הברכות הללו מאשר ההודאה עליהם ככוונה ובתשומת לב.

מנהג לאטקע"ס

מורגל בפי כל שיש מנהג לאכול לאטקע"ס בימי החנוכה, ואף הסעודות שעושים בימי החנוכה מכנים והילדים בשם לאטקע"ס נאכ"ט, ואמנם לא מצינו מקור לזה בספרי המנהגים והפוסקים המפורסמים.

והנה לאחרונה נמצאו בגניזות העתק מפורשי התפילות לרבינו מיימון הדיין אבי הרמב"ם ז"ל שכתוב שם בזה הלשון (המקור מועתק מלשון ערבי ונדפס בקובץ שרי ופליט עמ' 7); אין להקל בשום מנהג ואפילו מנהג קל, ויתחייב כל נכון לו עשות משתה ושמחה ומאכל לפרסם הנס [של חנוכה] שעשה השי"ת עמנו באותם הימים, ופשט המנהג לעשות סופגנין, בערבי אלספינג, והם הצפחיות בדבש, ובתרגום האיסקריטין, והוא מנהג הקדמונים משום שהם קלויים בשמן זכר לברכתו. ע"כ. וכפי הנראה רצה לומר שהלאטקע"ס נטגנו בשמן זכר למה שאנו מברכים על נרות של שמן.

וכן נמצא נזכר מנהג זה בספר אבן בוחן לרבינו קלונימוס בן קלונימוס (חי בתחילת האלף הששית ונדפס שו ביניצאה) שהנשים החשובות אופים לביבות עגולות גדולות כהיקף המרחשת ועושים ממנו סופגנין ואסקריטין. אך לא ידוע לי מי בעל המחבר הזה [ואגב. המחבר הזה חיבר גם ספר הנקרא 'אגרת בעלי חיים', והרבה לשונות שכתוב שם נמצא בשיר נעים שבתחילת ליקוטי מוהר"ן].

מקור נוסף למנהג זה הוא מהזמר הידוע לרבינו משה בנעריק (ס"א רפא סק"א) מפורש רש"י במסכת מגילה (כג. ד"ה ובשבת) שגם בשבת מצוה למהר להתפלל כוותיקין.

וכתב הביאור הלכה (רס"י רפ"ו) בשם הלבושי שרד שמי שעושה כן יותר טוב לעשות הפסקה ולהתפלל מוסף יותר מאוחר כדי להתפלל בזמן הקרבתו. וכמנהג זה נזכר בשו"ת חתם סופר (אור"ח סי' סט) 'פה הנהיג בעירו להתפלל שחרית בהשכמה ולאספסם שנית לתפלת מוסף כדי שלא יעברו זמן קריאת שמע'. ע"כ. וכן ידוע על הרה"ח רבי לוי יצחק בנדר ז"ל שהיה עושה מניין כוותיקין בשבת עד אחר שחרית בשטיבל למטה, ועשה הפסקה, ואחר כך הצטרפו המנין לקריאת התורה ומוסף במנין המרכזי בשוהל.

זמני התפילות בשבת בבוקר

השבוע למדנו בשולחן ערוך (סימן רפ"ו ס"א) 'זמן תפילת מוסף לכתחילה הוא מיד אחר תפילת שחרית, ואין לאחרה יותר מעד סוף שבע שעות'.

להתפלל מוסף תיכף אחר שחרית

מלשון השולחן ערוך מבואר שלכתחילה אין לעשות הפסקה בין שחרית למוסף, ויש להתפלל מוסף תיכף אחר שחרית. וכך כתב המשנה ברורה (ס"א) שהיא זכר למה שהיו מקריבים את הקרבן מוסף תיכף אחר התמיד של שחר.

מטעם זה איחרו את תפילת שחרית

במגן אברהם (סימן רפ"א ס"ב) הביא את מקור הדין מגמרא במסכת יומא (ע). שדרש רבי עקיבא מהפסוק 'מלבד עולת הבוקר אשר לעולת התמיד' שלכתחילה יש להקריב את קרבן מוסף עם קרבן תמיד של שחר. ומפני זה יש להתפלל מוסף תיכף אחר שחרית.

ומטעם זה פסק הרמ"א (סי' רפ"א) שנוהגים להתפלל בשבת 'תפילת שחרית' יותר מאוחר מבימות החול, משום שבמוסף של שבת נאמר 'וביום השבת' שהוא יותר מאוחר מזמן 'בוקר', והקריבו את קרבן מוסף בשש, ומפני שהיו צריכים להסמיך את קרבן התמיד למוסף, היו מאחרים גם את הקרבת התמיד של שחרית בשבת. וכך יש לאחר גם את תפילת שחרית בשבת כדי שיוכלו להתפלל תפילת מוסף בשש (ועי' בצל"ח ברכות כח. מה שפירש בדברי התוס' שם בדרי המג"א).

אם מותר ללמוד בין שחרית למוסף

בשו"ת התשב"ץ (ח"ד חוט משולש טור ג סי' כג) הביא בשם הרי"ף גיאת שאין אדם רשאי ללמוד בין תפילת שחרית לתפילת מוסף, וכתב עליו שלא פירש טעם לזה ולא ראה טעם ברור בזה, אבל מאחר שלא נמצא מי שחולק עליו יש לחוש לדבריו כי גאון מפורסם היה. ע"כ. ולפי האמור יש לומר שהוא מטעם שיש להסמיך תפילת מוסף לשחרית.

אמנם קשה לומר כן, שהרי אנו קוראים תמיד קריאת התורה בין שחרית למוסף, ומאי שנא לימוד מקריאה. גם בסדר רב עמרם גאון מבואר שהיו נוהגים להעביר הסדרא שנים מקרא ואחד תרגום בין שחרית לקריאת התורה, וצריך לומר שלא חששו להפסק תלמיד תורה, וכוונת הרי"ף גיאת הוא רק דכיון שהגיע זמן תפלה אסור ללמוד ביחודי שמא ימשך וישכח להתפלל. וכך כתב התשב"ץ שם שמותר לדרוש דרש בצבור, וכתב שכן המנהג לדרוש בתורה ולומר קדיש, והוא זכות לצבור לשמוע דברי תורה ולענות אמן יאה שמיא רבה על הקדיש שאחר הדרשה שמקריעין בו גזר דין של שבעים שנה, ומנהגן של ישראל תורה היא ואין לשנותו. עכ"ד.

יש שנהגו להתפלל שחרית מוקדם

ולעשות הפסקה

והנה אף שכאמור כתב הרמ"א שבשבת יש לאחר את תפילת שחרית יש הרבה גדולים שלא נהגו כמנהג הרמ"א והקפידו להתפלל

טעימה בין קידוש למוסף

אך כשעושים הפסקה גדולה בין שחרית למוסף יש לפעמים צורך לקדש ולטעום משהו קודם מוסף, ואז יש להיזהר שלא לאכול פת כיסנין כביצה, כפי שנפסק בשולחן ערוך (שם ס"ב ושיע"צ סק"ז) שמותר לעשות טעימה קודם מוסף, דהיינו לאכול הרבה פירות ומיני תרגימא, ופת עד כביצה, אבל לקבוע סעודה של פת כביצה אסור.

והנה בשו"ת חתם סופר (שם) יצא להקל וכתב דעיקר טעם איסור אכילה קודם מוסף אינו מדינא אלא ממנהג אבותינו שהנהיגו כן להחמיר על עצמם, ואסור להקל משום אל תטוש תורת אמן, אבל מי שחלש ליבו ואי אפשר לו בלי סעודה יכול לסעוד קודם מוסף דאדעתא דהכי לא נהגו. ועל פי זה הקיל לערוך סעודת ברית מילה במקום הצורך בין תפילת שחרית למוסף. אכן השאגת אריה (סי' יח) האריך בדבר זה והחמיר בזה מאוד שיש איסור גמור לערוך סעודה קודם מוסף, וכן נראה דעת רוב הפוסקים.

ולכן אף שלמעשה יש היתר למי שליוו חלש לאכול עד כדי שתתיישב דעתו, אין נכון לערוך קידושא רבה בצבור קודם מוסף, וכפי שכתב המטה אפרים (סי' תקפ"ב ס"ב) לגבי אכילה קודם התקיעות כי מי שלבו חלוש ואין דעתו מיושבת לתקוע ולהתפלל עד שיטעום יעשה קידוש ויאכל כזית לעקיר בכדי שיהיה במקום סעודה יכול לעשות כן, ומכל מקום יש להם לעשות בצנעה מפני המון עם שלא יקילו ביותר. ע"כ. ואף שבראש השנה ובשמחת תורה יש מקומות שמקילים בזה משום שמאריכים הרבה בתפילה, אין ראוי לעשות כן בשאר שבתות השנה.

הנוהגים להתפלל מוסף מוקדם

הרבה נוהגים להתפלל בשבת מוקדם גם שחרית וגם מוסף, וכן מצד הביאור הלכה (רס"י רפ"ו) שמניין המתפללים שחרית מוקדם אין כדאי לעשות הפסקה בין שחרית למוסף, כדי שלא יתפזרו המנין אנה ואנה.

ובאמת שגם אלו שמתפללים שחרית מאוחר אין מקפידים להתפלל תפילת מוסף ממש בשעה שש, רק מתפללים מוסף יותר מוקדם משום שרוצים להסמיך תפילת שחרית

למוסף, ואי אפשר לאחר תפלת שחרית יותר מידי משום שצריכים לקרוא קריאת שמע בזמנה.

ובביאור הלכה (שם) כתב שמטעם אחר שאין נכון להתעכב עם מוסף עד שעה ששית שעל ידי זה מאחרים סעודת שבת, ואסור להתענות עד חצות. ובפרט אנ"ש שמקפידים שלא לשנות קודם התפילה שיש להיזהר שלא לסיים התפילה אחר חצות. וכן מבואר מלשון הטור (סי' רפ"א ס"א) שכתב 'וימחר לאכול קודם שש שעות'. וכתב שם הב"ח (ס"א) דלאו שפיר עבדי הני שליחי ציבור בשבתות דמנגנין ואין יוצאין מבית הכנסת עד אחר ו' שעות. וכך אנו אומרים בזמירות 'אסדר לסעודתא בצפרא דשבתא'.

זמן סעודה שניה

אך בעצם הענין אם לכתחילה יש חיוב לאכול סעודה שניה קודם חצות אינו מפורש בפוסקים. דאילו לגבי סעודת הלילה נפסק בשולחן ערוך שיש לכתחילה להקדים בתחילת הלילה (סי' רפ"א ס"א), ולכל היותר עד חצות (משנ"ב סס"י רפ"ט), ובדיעבד יוצא עד עלות השחר. ולגבי סעודה שלישית נפסק שאין יוצאים סעודה זו קודם חצות (סי' רפ"א ס"ב). אבל סעודה שניה אינו מפורש שצריך להיות דוקא קודם חצות, ואירבה ממה שכתב הפוסקים שזמן תפילת

מוסף עד סוף שבע משמע שאפשר לאכול אחר כך.

ובערוך השולחן (סי' רפ"א ס"ב) כתב שהסעודה צריכה להיות קודם חצות, דשלושת הסעודות נלמד מתלמודא 'היום' ויאמר משה אכלוהו היום כי שבת היום לד' היום לא תמצאוהו בשדה, וצריך להיות לכל אחת זמן קבוע בפני עצמה אחת בלילה ואחת ביום קודם חצות ואחת לאחר חצות. וכתב: ותמיהני למה לא הזכיר אחד מן הפוסקים דבר זה, וגם הרבה לא יחושו לזה. ע"כ. וכן מצינו להב"ח (סי' של"א ס"א) שכתב בפשיטות שאחר שעה ששית עבר זמן סעודה שניה, והיא לשיטתו הנ"ל שכתב שיש למהר לסיים התפלה קודם חצות.

אכן מנהג העולם שלא להקפיד בכך, והטעם לזה שהרי בכל יום סעודת תלמיד חכם היא רק בשעה ששית, ונפסק בשולחן ערוך (סי' רפ"א ס"ב) שמי שהאחר הוא עונג לו, יכול לאחר את זמן הסעודה יותר מימות החול, הרי שחז"ל לא תיקנו סעודה שניה דוקא קודם חצות. ובפרט לפי המבואר שלדעת הרבה פוסקים עיקר זמן תפילת מוסף בשש, בודאי לא הטריחו חז"ל למהר להתפלל מוסף בשביל הסעודה. וכן נראה ממה שפסק המשנה ברורה (סי' רפ"א סק"א) שמי שטעם מעט קודם חצות מותר לו להתאחר עם הסעודה אחר חצות.

וְעַל לְמוֹד הַפּוֹסְקִים הַזֵּהִיר מְאֹד מִיִּזְתֵּר מִפְּלֵ הַלְמוּדִים... וְהוּא תִקְוֶה מְדוּל מְאֹד מְאֹד...
וְאִמְרִי, שֶׁפֶל אִישׁ וְיִשְׂרָאֵלִי מְהִיב לְלַמֵּד בְּכָל יוֹם וַיּוֹם 'פּוֹסְקִים' וְלֹא יַעֲבֹר.

בע"ה ניתן לשמוע שיעור בעמוד היומי
מידי יום בשלוחה 433 בקול אנ"ש

הרה"ק רבי גדליה מליניץ - בעל התשואות חן זי"ע חותן הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע

יום ההילולא כ"ט כסליו תקס"ד

כי גדול בקרבך קדוש ישראל

הרה"ק רבי אהרן מטשערנאביל זי"ע היה חתנו של הרה"ק רבי גדליה מליניץ זי"ע, רבי גדליה נמנה על ראשוני הצדיקים רועי החסידות בדור השני של הבעל שם טוב, אם כי לא ידועים עליו פרטים רבים.

נולד לאביו הגה"ק רבי יצחק צצוק"ל הדיין מפולנאה. מגזע היחס, נצר לשלושים ושישה דורות - דור אחר דור שלא פסקה מהם תורה והוראה. חוטר מרבן של ישראל רש"י, המהרש"א, המגלה עמוקות ולמעלה בקודש.

זכה לראות את הבעל שם טוב הקדוש כבר בילדותו, כי בעת שהיה הבעש"ט מגיע לפולנאה היה מתאכסן בבית הוריו. בהמשך אף נסע לבקר בהיכלו כמה פעמים וזכה אצלו לקירבה גדולה כאחד מתלמידיו הגדולים.

על אף שזכה לקרבתו, ולקבל רבות מתורתו של הבעל שם טוב, הוא לא ייחס את עצמו לתלמיד מרוב ענוותנותו, ופעם אף התבטא ואמר: "אין מגיע דרדקי אצל מלמד גמרא". הוא היה תלמידם של המגיד הגדול רבי דב בער המגיד ממעזריטש זי"ע, הרה"ק רבי יעקב יוסף מפולנאה זי"ע בעל התולדות יעקב יוסף. אך התקשר וקיבל בעיקר מרבו המובהק, 'המוכח' מפולנאה, ה"ה הרה"ק רבי יהודה לייב זי"ע בעל "קול אריה" על התורה. גם אותו אינו מכנה בשם "מורי" אלא "שמעתי מהמוכח" סתם.

עוד לפני שהגיע לגיל עשרים הוא התקבל כרב באוסטרופוליא, מאריאפול, ובסוף ימיו התקבל לרב בעיר ליניץ, על שמה התפרסם ובה גם מנוחתו כבוד.

רעו הגדול ש"ב ומחוטנו הרה"ק רבי פנחס מקוריץ זי"ע, הרבה בשבחו ואף העיד עליו שזכה לגילוי אליהו עוד בילדותו "ובכל עת שירצה".

חלקו הגדול בספר שבחי הבעל שם טוב

ידוע שחלק גדול ועיקרי מספר שבחי הבעל שם טוב נכתב על ידי אחד מתלמידיו של רבי גדליה, ורוב הסיפורים שמע מפיו. (בחלק מהסיפורים המחבר כותב מפורש את שמו, 'הרב גדליה', וחלק מהסיפורים הוא כותב "שמעתי מהרב דקהלתנו" והכוונה היא לרבי גדליהו מליניץ).

מחותנו של המאור עיניים מטשערנאביל

רבי גדליה היה קשור בקשרי ידידות עזים עם מחותנו הרה"ק רבי מנחם נחום בעל המאור עיניים מטשערנאביל זי"ע. מסופר, כי כשנולד נכדו רבי אהרן בנו של רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל ובאותה תקופה נולדה בתו של רבי גדליה, פנה המאור עיניים לרבי גדליה בבקשה להשתדך עמו, באמרו כי נולד אצלו נכד שהוא קדוש מרחם. אמר לו רבי גדליה: וכי אשתדך עם אברך? כי רבי גדליה היה מבוגר בשנים מרבי מרדכי שהיה אז אברך צעיר, השיב לו המאור עיניים: אני אהיה המחזק, ואכן בשטר התנאים מופיע כתוב שהמאור עיניים עומד מצד החתן.

בין הסיפורים שנשתמרו אצל אנ"ש על רבי גדליה הוא הסיפור הבא בקשר לאותה שמחת נישואין, שהיה החסיד רבי לוי יצחק בנדר צ"ל מספר:

"רבי אהרן בן רבי מרדכי המגיד מטשערנאביל היה חתנו של רבי גדליה ליניצער. והנה לקראת החתונה שלחו החסידים מתנות כנהוג, והיות ואנשי רבי מרדכי היו עשירים יותר, נתנו מתנות כפי יכולתם: אולם אנשי רבי גדליה היו אנשים עניים, ועל כן נתנו רבים מהם במתנה ספרים. כשראתה זאת אם החתן (היא אשת רבי מרדכי), אמרה בכעין תרעומת וזלזול: 'וכי רוצים הם לעשות מאהרן שלי מוכר ספרים?' - והיתה בזה פגיעה הן בכבוד התורה, והן בכבוד הצדיק רבי גדליה ז"ל שהיה נוכח במקום ושמע זאת; ענה רבי גדליה ואמר כמותיה: 'וואס זאגט זי? וואס זאגט זי?' - 'מה היא אומרת? מה היא אומרת?'. פנה מיד רבי מרדכי למחותנו רבי גדליה ואמר לו:

'אנא בל יקפיד על פליטת פיה של הרבנית, והפציר בו מאוד כמה פעמים, עד שאמר לו רבי גדליה: 'אין וועל דיר געבן בעסער'ס! - 'אתן לך טובה ממנה!'; והיה דיבורו כשגגה היוצאת מלפני השליט, ואכן לא עבר זמן כביר ושבעה חיים, והשתדך רבי מרדכי בשנית עם בתו של רבי דוד לייקע'ס, מגדולי תלמידי הבעל שם טוב".

יצוין, שבנו הגדול של רבי ישראל נכד רבינו חתנו של רבי אהרן מטשערנאביל, נקרא גדליה על שם סבו רבי גדליה מליניץ והוא היה אבי שושלת 'מאלין טשערנאביל' באוקראינה ובהמשך בארה"ב.

קשריו עם רבינו הקדוש

רבי גדליה היה נכבד מאד בעיני כל צדיקי דורו, וגם עם רבינו הקדוש היו לו קשרי ידידות, וכך כותב מהרש"ת בספרו ימי מהרש"ת (ח"א אות ב'): "אח"כ נסע רבינו למעדוועדיבקע וכו' ואנחנו לוינו אותו עד ק"ק ליניץ ושם נכנס להרב וכו' מורינו הר"ר גדלי' צ"ל וקבלו בכבוד גדול וגם כל בני סיעתנו שבאנו עמו קיבל אותנו כולנו בכבוד גדול, ושם שמענו מפיו הקדוש של רביז"ל תורה".

הרה"ק מליניץ שמר אמונים לרבינו הקדוש והיה מצדד לטובת רבינו בכל שעת המחלוקת שהיתה עליו, וכתב מרורות להחולקים, ולהיפך כתב אגרת מלא אהבה לרבינו ז"ל. (עיון חיי מהר"ן אות קכב)

אין מספידין בחנוכה

תורה י"ד בחלק א' של ליקוטי מהר"ן נאמרה מפי רבינו ז"ל בשבת חנוכה של שנת תקס"ד, ובאותה העת היתה הסתלקותו של הרה"ק מליניץ, ורמז זאת רבינו בתורה באמרו את מאמר חז"ל וכך נאמר בשיחות הר"ן (אות קלב) סימן י"ד המתחלת תקעו וכו' להמשיך שלום. זאת התורה אמר בשבת חנוכה. ואז באותו העת נפטר הרב החסיד המפורסם מורנו הרב רבי גדליהו זכר צדיק לברכה אב בית דין דקהלת ליניץ. ורמז באותה התורה הספד להרב הנ"ל. כי הזכיר אז בתוך התורה מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה 'אין מספידין בחנוכה'. גם אמר אז שעכשיו קשה לומר תורה, כי כשנסתלק צדיק קשה לומר תורה. כי כל צדיק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה. כי כל צדיק וצדיק יש לו חלק בהתורה, וכשנסתלק נסתלק עם כל חלקו שיש לו בהתורה. על כן קשה אז לומר תורה.

משיח ילמד זכות ובכך יחזיר בתשובה

מרגלא בפומיה של הגרי"מ שכטר שליט"א אמרתו הידועה של רבי גדליה: הפסוק אמר 'שומע תפילה עדיך כל בשר יבואו' (תהילים סה, א) וקשה, מדוע נקט 'תפילה' לשון יחיד ולא שומע 'תפילות' לשון רבים, והביאור הוא ע"פ מה דאיתא בזוהר הק' (פרשת תזריע) 'תפילה דא כנסת ישראל'. וביאר בספר **תשואות חן** (פרשת משפטים) שהקב"ה מצרף מכל התפילות של כל ישראל, תיבה אחת זכה וברורה מזה ותיבה אחת מזה, ומכל תפילות ישראל יחדיו נעשה תפילה אחת זכה ברורה ונקיה הראויה להיות עטרה בראש צדיק. וזה עושה השי"ת כדי לקשר כל ישראל. וכל אחד יתעלה ע"י חבירו ויתוקנו כולם. וזה פירוש 'תפילה דא כנסת ישראל' שמכל ישראל יוצאת תפילה אחת זכה וברורה.

בספר לקט אמרים (סוף חלק ב) להגרי"מ שכטר שליט"א, מביא משמו של רבי גדליה: כיצד ישיב משיח צדקנו בתשובה את כל עם ישראל שנתפזרו ונדחו בגשמיות וברוחניות בתשובה, ואמר שכך קיבל מרבותיו, שכשיבוא משיח צדקינו ידון את כל ישראל כל כך הרבה לכך זכות בכלל ובפרט, שבכך יתעורר הטוב של כל אחד ואחד ועל ידי זה ישמחו ויעלצו לפני אלקים וישובו בתשובה שלימה.

הרה"ק רבי גדליה נפטר ביום כ"ט כסליו נר חמישי של חנוכה בשנת תקס"ד בעיר ליניץ כשהוא כבן שבעים שנה, ושם מנוחתו כבוד. מדברי תורתו שהשאיר אחריו ברכה כוונסו לספרו 'תשואות חן'.

חסידים היו מרמזים על יום ההילולא של רבי גדליה בחנוכה משם ספרו 'תשואות חן', שגלח מפסוק בהפטרה לשבת חנוכה המסתיימת בתיבות 'תשואות חן חן' לה וגם "חן" ראשי תבות 'נרות חנוכה'.

רבי נחמן טולטשינער (ד)

חנוך לנער על פי דרכו

באותן הימים שר' נחמן זכה לבוא בפעם הראשונה להסתופף בצל מוהרנ"ת בעיר ברסלב ולקבל ממנו דרכי רבינו ז"ל, היה ר' נחמן כבן עשרים שנה, אבל לא אחז כל כך בעבודת השי"ת, ואפילו בלימוד התורה היה קצת רחוק, וכמעט שלא היה בן תורה (ע"פ אבניה ברזל, דף ס"ו).

מוהרנ"ת נטל את ר' נחמן ופרש עליו כנפי הקדושה, ולמד עמו בכל פרט ופרט ובכל דבר ודבר אין להתנהג, ובצלו נתחנך על דרכי התורה והיראה, והכניס בו כל המידות טובות וישרות, ולאט לאט נתגדל לאילן רברבא עד שנעשה ת"ח גדול וירא אלקים מרבים.

סדר דרך הלימוד של רבינו ז"ל

מוהרנ"ת חינך את תלמידו החביב ר' נחמן שילמד על סדר דרך הלימוד של רבינו ז"ל, לבד היה נבהל מזה שצריכין ללמוד כל כך בכל יום, כי אם אינו זוכה ללמוד כל כך אעפ"כ הוא יכול להיות איש כשר באמת, וככל המבואר בשיחות הר"ן (סי' ע"א). וגם מש"כ שם שירגיל עצמו ללמוד במהירות בלי דקדוקים הרבה, וזאת התורה תתקיים בידו, ויזכה ללמוד הרבה מאד גמרא ופוסקים, תנ"ך ומדרשים וספר הזוהר וקבלה, ושאר ספרים כולם.

וכן לימד אותנו רבינו ז"ל "אז מען האט גאר נישט וואס צו טוהן נאר דאווענען און לערנען און דאווענען" כמו שאמרו רבותינו ז"ל (מנחות צט): "דברי תורה לא יהיה עליך חובה ואי אתה רשאי לפטור עצמך מהן", והוא עצה נפלאה למי שמבינה מעט, כמבואר בשיחות הר"ן (סי' ש"ה) וחי' מוהר"ן (בערך שלא להתעקש הרבה).

לא להיות "בייער למדן"

ופעם אחת נסע עמו מוהרנ"ת בימי נעוריו בתחילת חינוכו בעבודת ה', והוכיח אותו מוהרנ"ת: היתכן שאינו לומד בהתמדה וכו'. לכן כשבאו באמצע הדרך לאיזה אכסניה לפוש ולהכין עצמו לנסוע הלאה, מיד לקח ר' נחמן גמרא והתחיל ללמוד גמרא ותוס' בעיון. ואמר לו מוהרנ"ת: דרך זה הוא כמו "בייער למדן", כי ידעתי היטב את מצבך, וידוע אני שאם תיקח עכשיו גמרא ותתעמק בה אזי תתענג בה עד מאד, אך לא תחזיק מעמד בזה, ותיפול מהתמדותך, וגם תעזוב את העבודת ה' שלמד לנו רבינו ז"ל, היינו עצת ההתבודדות, שמחה, חצות וכו'. לכן שמע נא לעצתי, תיקח לך עכשיו בהתחלת הלימוד - חומש ורש"י, משניות, ועין יעקב ומדרש חז"ל, ותלמוד בכל יום כך וכך דפים, ובהמשך הזמן כשתתפוס במוחק דרכי התורה הק' אז תתחיל ללמוד גם גמרא ותוס' וכו' ואז לאילנא רברבא תתעבד, ואם לאו תהיה כ"בייער למדן" (היינו שהעיקר תראה להיות למדן ויודע סברות בגמ' ת"ח) ומרן הבעל שם טוב צ"ל אמר שהוא בא לעולם כדי לעקור ולשרש את ה"בייער למדן" (ע"פ אבניה ברזל, דף ס"ו).

נערך ע"י הרה"ח רבי נחמן שווארצמן שלישי"א בעמ"ח"ס "אצות עלים לתרופה".